

پزشکان خط مقدم فردا

پزشک یا متخصص سلامت خط مقدم آینده را می‌توان به‌عنوان «پزشک پنج‌ستاره» توصیف کرد؛ پزشکی که از نظر کیفیت و شایستگی در بالاترین سطح قرار دارد، اما خدمات او برای همه افراد جامعه، از ثروتمندترین تا محروم‌ترین افراد، قابل دسترس است.

تعالی در کیفیت و دسترسی عادلانه به خدمات، از ویژگی‌های پزشکان آینده خواهد بود.

چالش‌های امروزی حوزه سلامت را می‌توان بر اساس اصولی بیان کرد که باید راهنمای اقدامات ما باشند. نخست، مداخلات سلامت باید متناسب با نیازهای واقعی جامعه و برخوردار از بالاترین کیفیت باشند، بر اولویت‌ها تمرکز کنند و بیشترین اثربخشی را در برابر هزینه‌های انجام‌شده فراهم آورند. دوم، همه افراد جامعه باید از دسترسی عادلانه به خدمات سلامت برخوردار باشند.

پیشرفت‌های علمی و فناوری سبب شده‌اند که بسیاری از مداخلات پزشکی بتوانند رنج بیماران را کاهش دهند و طول عمر آنان را افزایش دهند. با این حال، افزایش روزافزون هزینه این مداخلات، انتخاب نوع خدمات سلامت و شیوه ارائه آنها را با محدودیت مواجه می‌کند. از سوی دیگر، دریافت‌کنندگان خدمات سلامت نیز آگاهی بیشتری پیدا کرده‌اند و انتظارات و مطالبات آنان از نظام سلامت افزایش یافته است.

برای پاسخگویی به این چالش‌ها، چه در کشورهای برخوردار و چه در کشورهای در حال توسعه، اصلاح نظام‌های سلامت آغاز شده یا در حال برنامه‌ریزی است. بنابراین، همه متخصصان حوزه سلامت باید خود را برای ایفای نقشی اساسی در اجرای این اصلاحات آماده کنند.

در این میان، توجه به نقش متخصصان «خط مقدم» اهمیت ویژه‌ای دارد، زیرا آنان نزدیک‌ترین گروه حرفه‌ای به استفاده‌کنندگان از خدمات سلامت هستند.

با توجه به شرایط اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی هر جامعه و همچنین ساختار نظام سلامت محلی، کارکنان خط مقدم ممکن است شامل کارکنان بهداشت روستا، پرستاران یا پزشکان عمومی و پزشکان خانواده باشند. انتظار می‌رود در آینده، نیاز به پزشکان خانواده بیش از پیش افزایش یابد؛ زیرا آنان قادرند برای بخش بزرگی از مشکلات سلامت بیماران، راه‌حل‌هایی مناسب ارائه کنند؛ راه‌حل‌هایی که هم رضایت بیمار را جلب می‌کنند و هم از نظر نظام سلامت، مقرون به صرفه هستند.

با این حال، پزشکان خانواده نیز باید بیاموزند چگونه نقش خود را در نظام سلامت متحول کنند تا بتوانند پاسخ مناسب‌تری به چالش‌های آینده بدهند.

استفاده‌کنندگان از خدمات سلامت، روز به روز آگاه‌تر و مطالبه‌گرتر می‌شوند.

پنج نقش اصلی

متخصصان سلامت در خط مقدم ارائه خدمات، در آینده باید پنج نقش اساسی بر عهده داشته باشند:

۱. ارائه‌دهنده مراقبت

وظیفه پزشک خط مقدم تنها درمان فردی بیمار نیست. او باید مجموعه نیازهای بیمار، شامل ابعاد جسمی، روانی و اجتماعی را در نظر بگیرد.

پزشک باید اطمینان حاصل کند که طیف کاملی از خدمات، اعم از درمانی، پیشگیرانه و توان بخشی، به شکلی مکمل، یکپارچه و پیوسته در اختیار بیمار قرار می گیرد. همچنین کیفیت این مراقبت ها باید در بالاترین سطح ممکن باشد. به بیان دیگر، مراقبت از بیمار نباید به درمان یک بیماری منفرد محدود شود؛ بلکه لازم است وضعیت کلی فرد و شرایط خانوادگی و اجتماعی او نیز مورد توجه قرار گیرد.

شرح تصویر: پزشک خط مقدم باید تداوم مراقبت را تضمین کند و شرایط خانوادگی و اجتماعی بیمار را نیز در تصمیم های درمانی در نظر بگیرد.

۲. تصمیم گیرنده

در نظام سلامت آینده که شفافیت در آن اهمیت بیشتری خواهد یافت، پزشک خط مقدم باید تصمیم هایی اتخاذ کند که هم از نظر اثربخشی و هم از نظر هزینه قابل توجیه باشند.

از میان روش های مختلفی که برای درمان یک مشکل سلامت وجود دارد، باید گزینه ای انتخاب شود که با توجه به شرایط خاص بیمار، مناسب ترین انتخاب باشد.

همچنین از آنجا که منابع مالی نظام سلامت محدود هستند، این منابع باید به صورت عادلانه توزیع شوند؛ به گونه ای که همه افراد جامعه بتوانند از آنها بهره مند شوند.

بنابراین، تصمیم درمانی مطلوب، صرفاً تصمیمی نیست که از نظر پزشکی مؤثر باشد؛ بلکه باید از نظر اقتصادی نیز منطقی و قابل دفاع باشد.

شرح تصویر: تصمیم های درمانی باید هم اثربخش و هم از نظر اقتصادی قابل توجیه باشند.

۳. برقراری ارتباط

عوامل مرتبط با سبک زندگی، مانند رژیم غذایی متعادل، رعایت اصول ایمنی در محیط کار، نحوه گذران اوقات فراغت، توجه به محیط زیست و بسیاری از رفتارهای روزمره دیگر، تأثیر مهمی بر سلامت افراد دارند.

از این رو، مشارکت خود فرد در حفظ یا بازیابی سلامت او اهمیت اساسی دارد؛ زیرا میزان مواجهه افراد با بسیاری از عوامل خطر سلامت، تا حد زیادی به رفتار آنها بستگی دارد.

به همین دلیل، پزشکان آینده باید از مهارت های ارتباطی بسیار قوی برخوردار باشند تا بتوانند افراد، خانواده ها و جوامعی را که مسئولیت سلامت آنان را بر عهده دارند، به اتخاذ شیوه زندگی سالم تر ترغیب کنند و آنان را به شرکای فعال در فرایند ارتقای سلامت تبدیل سازند.

شرح تصویر: در یک جلسه آموزش سلامت در نیال، نقش پزشک به عنوان ارتباط گر برجسته است؛ پزشک برای ایجاد مشارکت مؤثر با خانواده ها و جامعه باید توانایی ارتباطی بالایی داشته باشد.

۴. رهبر جامعه

پزشک خط مقدم نباید نیازها و مشکلات سلامت کل جامعه، چه در یک محله و چه در یک منطقه را نادیده بگیرد.

او باید عوامل تعیین کننده سلامت موجود در محیط فیزیکی و اجتماعی را بشناسد و ابعاد گسترده هر مشکل یا خطر سلامت را درک کند.

در چنین رویکردی، پزشک تنها به درمان افرادی که برای دریافت کمک مراجعه می‌کنند بسنده نمی‌کند، بلکه به‌طور فعال در برنامه‌ها و فعالیت‌های سلامت جامعه مشارکت می‌کند؛ فعالیت‌هایی که می‌توانند برای تعداد زیادی از افراد سودمند باشند.

بنابراین، پزشک آینده باید علاوه بر درمان بیمار، نسبت به سلامت جمعیت و جامعه‌ای که در آن فعالیت می‌کند نیز احساس مسئولیت داشته باشد.

۵. مدیر

برای انجام همه این وظایف، پزشکان خط مقدم باید مهارت‌های مدیریتی نیز کسب کنند. این مهارت‌ها آنان را قادر می‌سازد که تبادل اطلاعات را تسهیل کنند، تصمیم‌های بهتری بگیرند و در قالب یک تیم چندرشته‌ای، در همکاری نزدیک با سایر افراد و سازمان‌های فعال در حوزه سلامت و توسعه اجتماعی فعالیت کنند. همچنین لازم است روش‌های سنتی و جدید ارائه خدمات سلامت به‌گونه‌ای با یکدیگر تلفیق شوند که بخشی از مجموعه منسجم خدمات سلامت و اجتماعی باشند؛ چه این خدمات برای یک فرد ارائه شوند و چه برای کل جامعه.

پزشک پنج‌ستاره

پزشک ایده‌آل خط مقدم در آینده را می‌توان «پزشک پنج‌ستاره» نامید؛ پزشکی که از نظر شایستگی و کیفیت عملکرد در سطحی ممتاز قرار دارد، اما در عین حال برای همه افراد، از ثروتمندترین تا محروم‌ترین افراد جامعه، قابل دسترس است.

مهارت‌های مورد انتظار از پزشکان آینده باید پاسخگوی نیازهای همه نظام‌ها و خدمات سلامت باشد. البته برخورداری از این توانایی‌ها تنها مختص پزشکان نیست و کارکنان حوزه سلامت در سطوح مختلف نیز باید، متناسب با نقش خود، از این شایستگی‌ها بهره‌مند باشند.

این اهداف و مهارت‌ها نباید رؤیایی یا دور از دسترس تلقی شوند؛ بلکه باید آنها را الزامی اساسی برای تربیت پزشکان آینده دانست.

جمع‌بندی: پزشک مطلوب آینده فردی است که هم‌زمان پنج شایستگی اصلی داشته باشد:

1. ارائه‌دهنده مراقبت (Care-giver): ارائه مراقبت جامع، باکیفیت و مستمر با توجه به نیازهای جسمی، روانی و اجتماعی بیمار

2. تصمیم‌گیرنده (Decision-maker): انتخاب مؤثرترین و مناسب‌ترین اقدام درمانی با در نظر گرفتن منابع و هزینه‌ها

3. ارتباط‌گر (Communicator): برقراری ارتباط مؤثر با بیمار، خانواده و جامعه و تقویت مشارکت آنان در حفظ سلامت

4. رهبر جامعه (Community leader): توجه به نیازهای سلامت جمعیت و عوامل اجتماعی و محیطی مؤثر بر سلامت

5. مدیر (Manager): مدیریت منابع، اطلاعات و همکاری بین‌رشته‌ای در نظام سلامت (Charles Boelen)

برای تداوم این نقش‌ها هر پزشک باید مهارت‌های یادگیری مادام‌العمر مستقل، ارزیابی شواهد با روایی و پایایی را بدست آورد.

برنامه آموزشی پزشکی عمومی

نقش هایی که پزشکان عمومی در جامعه ایفا می نمایند:

- ۱- حامی و مروج سلامت شامل مشارکت در حفظ، تأمین و ارتقای سلامت و پیشگیری از بیماریها
- ۲- پزشک عمومی توانمند و متبحر
- ۳- برقرارکننده ارتباط مؤثر با مراجعین، بیماران، مردم در جامعه و کلیه همکاران
- ۴- همکار و مشارکت کننده در ارائه مراقبت های سلامت در سیستم ارائه دهنده مراقبت ها و خدمات سلامت جامعه
- ۵- رعایت کننده اخلاق حرفه ای و اصول اخلاق پزشکی در تیم ارائه دهنده مراقبت ها و خدمات سلامت جامعه
- ۶- رهبر آکادمیک (academic leader) و مدیر (manager) در سیستم ارائه دهنده مراقبت ها و خدمات سلامت جامعه
- ۷- دانشور و دانش پژوه (scholar)